

МЕГАТРЕНД УНИВЕРЗИТЕТУ
ФАКУЛТЕТУ ЗА ПОСЛОВНЕ СТУДИЈЕ
БЕОГРАД

ЗАВРШНИ РАД НА СТУДИЈАМА ТРЕЋЕГ СТЕПЕНА ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА
(*навести: ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА ИЛИ УМЕТНИЧКИ ПРОЈЕКАТ*)

На основу одлуке Сената Универзитета од 09.11. 2012. , пошто смо проучили урађену
ДОКТОРСКУ ДИСЕРТАЦИЈУ под називом:

(*навести: ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА ИЛИ УМЕТНИЧКИ ПРОЈЕКАТ*)

Искуства у функционисању евра у међународним монетарним односима

кандидата: Мастер Петковић Владислава подносимо следећи:
(*звање, име и презиме кандидата*)

РЕФЕРАТ

1. Основни подаци о кандидату, докторској дисертацији/ уметничком пројекту

(*Елементарни подаци о кандидату, наслову рада, обиму и библиографским подацима*)

Владислав Б. Петковић, рођен 09.02.1974. године у Вршцу. Дипломирао је на Машинском факултету Универзитета у Београду, и одбранио дипломски рад о теми "Управљање знањем" са оценом 10. Тиме је стекао звање дипломирани инжењер машинства и VII-1 степен стручне спреме, који се на основу аутентичног тумачења члана 127, став 1 и 2, Закона о високом образовању изједначава са академским називом master (M.Sc.), и тиме стекао предуслов за упис на докторске студије.

Свој професионални ангажман је започео 2004. као асистент генералног директора у Концерну "Swisslion-Takovo" - прехранбена индустрија. Обављао је послове аналитике пословања у сектору финансија и продаје. Био је SAP пројектни менаџер, као и део тима у имплементацији НАССР система квалитета.

У периоду од јуна 2005. до августа 2007. је био запослен у IMLEK a.d. од стране власника, тј. Salford-Danube Foods Group инвестиционог фонда. Обављао је функцију в.д. комерцијалног и делом генералног директора у "Млјекара" a.d. у Бања Луци. У опису послова му је поред редовних обавеза било и консолидација и координација рада млекара у БиХ, као и рад са финансијама на вишем нивоу који је био неопходан.

Од августа 2007. па до данас је обављао, у периоду од једне године посао директора

извоза у "Zlatibor" a.d. и "Pro Веком" d.o.o.- прехрамбена, месна индустрија. Ту је такође поред редовних задужења имао присну сарадњу са финансијским сектором. Од 2007. почиње да ради, пре свега као експерт у финансијама за клијенте, где је вођа у више пројеката инвестиционог, стратешког и оперативног планирања. Редовно је запослен у компанији UNILEK d.o.o. на функцији финансијског директора. Поред обавеза у фирми запослења, он такође исте послове обавља и за клијенте, као и послове ревизије, припремање и потписивање завршних рачуна, оперативно и стратешко вођење финансија. Након ових послова је био именован за Помоћника Директора Канцеларије за Косово и Метохију, где је обављао послове из сфере привреде, предприсупних фондова ЕУ и одрживог повратка становништва. Израдио је више програма развоја усвојених од стране Владе Републике Србије и покренуо привредне циклусе. Након овог посла је постао предавач на иностраном факултету у 2015. години и наставио да ради као самостални финансијски саветник у сфери развоја пословања.

Непрекидно се професионално усавршава, те је у том циљу сертификован књиговођа у Србији и такође члан у најпрестижнијем светском друштву књиговођа АССА из Лондона. Редован је предавач у Београдском друштву књиговођа од 2010. године.

Докторска теза кандидата Петковић Владислава под насловом: Искуства у функционисању евра у међународним монетарним односима садржи 194 куцаних страна или 393032 словних карактера, 55931 речи, 7 табела, 25 слика и библиографски списак од 189 извора.

Такође, напомињемо да је до сада кандидат, као обавезан услов, објавио научни рад у Мегатренд ревији Vol. 11, br. 4 (2014), str. 173-197, под називом Оптимална валутна подручја на случају Европске Уније.

2. Предмет и циљ докторске дисертације/уметничког пројекта

(Показати да је реч о оригиналној идеји, значајној за развој научне или уметничке области)

2.1. ФОРМУЛАЦИЈА ПРЕДМЕТА ИСТРАЖИВАЊА

2.1.1 Теоријско одређивање предмета истраживања

Предмет истраживања ове дисертације представља анализа објективне стварности функционисања евра који је настао у Западној Европи после дугогодишњих економских интеграционих процеса, од зоне слободне трговине до царинске и монетарне уније, као и резултат еволуције целокупног институционалног амбијента у западноевропским државама. Само креирање евра представља врхунац економског инжењеринга и својеврстан доказ зрелости и заокружености једног монетарног система.

Процес интегрисања држава се ефектуира кроз процесе економских интеграција. Ове интеграције се анализирају и објашњавају кроз савремену форму интеграција у виду регионалних економских интеграција (REI). Анализира се њихово место у светском контексту интеграција под окриљем Уједињених нација (UN) и Општем споразуму о царинама и трговини, GATT (*General Agreement on Tariffs and Trade*) и савремених

трендова у развоју економских интеграција.

Релативна стабилност евра у функционисању у међународним монетарним односима (ММО), односно у светској привреди као целини темељи се на постигнутом високом степену привредног развоја Европске уније (ЕУ) и економским политикама Европске централне банке (ЕЦБ). Такође, анализира се и управо ефикасност политике ЕЦБ и институција ЕУ у околностима који су креирани са настанком светске економске кризе и њеног шока на економије еврозоне.

Стварање евра само по себи не решава проблеме функционисања ЕМУ, већ представља моћно оруђе које обједињује економске аспекте у један циљ – оптимално функционисање монетарне уније у односу на изазове који се постављају пред њу.

Један од изазова за стабилност евра представљају и велике разлике у привредама и степену развијености земаља ЕУ. У том смислу, анализирана је и актуелна светска економска криза са становишта регионалног аспекта у еврозони. Идентификовани су њени узроци и предложени методи изласка из кризе. Решавање актуелне кризе утиче на даљу судбину евра. Има више узрока кризе:

- 1) институционална недовршеност процеса економске интеграције
- 2) недовршеност процеса функционисања монетарне уније
- 3) велики фискални дефицити држава чланица ЕМУ
- 4) непостојање институције државе иза ЕЦБ као код сваке друге Централне банке.

Предмет рада је и анализа критеријума теорије оптималних валутних подручја (OVP). Данашња велика повезаности финансијског и реалног сектора условљава интегрисаност тржишта, попут заједничког тржишта ЕУ. Критеријуми OVP са још увек недовршеним теоријским оквиром, служе за боље сагледавање и анализу тржишта попут тржишта ЕМУ. Анализа међусобне повезаност тржишта Сједињених Америчких Држава (SAD) и ЕУ кроз однос долара и евра такође је предмет ове дисертације. У ту сврху је извршена економетријска анализа бихевиористичког равнотежног реалног девизног курса, BEER (*Behavioral Equilibrium Exchange Rate*).

2.1.2 Категоријално-појмовни систем у директној вези са предметом истраживања

Основни категорално-појмовни систем који се налази у директној вези са предметом истраживања чине појмови евро и међународни монетарни односи.

У монетарној теорији под појмом евро се подразумева званична валута 19 земаља чланица Европске Уније (ЕУ) које су га усвојиле и представља законско средство плаћања, чувара вредности и јединицу за обрачун за чланице Европске Монетарне Уније (ЕМУ). Ове земље чине Еврозону – валутну зону. Увођење евра 1999. године представља значајан корак у европским интеграцијама и синтетички израз процеса интеграција.

Под појмом међународни монетарни односи се полази од тога не постоји јединствени међународни систем, већ системи који међусобно представљају међународно уговорен систем правила, конвенција и институција, које подржавају међународну трговину и генерално релокацију капитала међу државама, који сви заједно представљају међународни монетарни систем.

У оквиру међународног монетарног система своје место имају и наднационалне организације, попут Европске Уније, са јединственим законским средством плаћања, што је и предмет докторске дисертације.

2.1.3 Операционално одређење предмета истраживања

Да би овако дефинисан предмет истраживања могли на целовит начин истражити, неопходно га је рашчланити на следеће структуралне чињенице.

2.1.3.1 Структурални чиниоци предмета истраживања

Први структурални чиниоц предмета истраживања чини методолошко – хипотетички оквир истраживања, са тежиштем на формулацији предмета истраживања, димензионисању циљева истраживања (научних и друштвених), постављању хипотеза истраживања, утврђивању начина истраживања и друштвене и научне оправданости израде докторске дисертације.

Други структурални чинилац предмета истраживања обухвата појмовно - теоријски одређење процеса економских интеграција, њихов еволутивни аспект, као и улога и значај који она имају у међународним финансијама и економији. Представљају се савремени облици економских интеграција, елементи из којих се састоје и начин функционисања. Презентују се аспекти недовршености процеса интеграција у оквиру ЕУ. Представља се и теорија OVP и њена примена на ЕМУ. Урађена је класификација и анализа критеријума ове теорије у складу са актуелним економским показатељима. Дат је закључак и оцена испуњености ових фактора на примеру ЕУ.

Трећи структурални чинилац предмета истраживања представља процес економске интеграције на територији Европе. Анализира се последњих шездесет година, односно период од краја II светског рата. Дата је историјска анализа, почевши од првих значајних облика сарадње, од блиске повезаности са SAD и примене Маршаловог плана. Затим су дате анализе од формирања европске платне уније (EPU), потом утицај Вернера, Шумана и Делора на интеграционе процесе у Европи, све до уговора из Мастрихта и формирања ЕУ. Објашњене су и три фазе ЕМУ и услови неопходни за њен успех. У анализи су представљена дешавања везана за функционисање ЕУ, закључно са увођењем јединствене валуте – евра.

Четврти структурални чинилац предмета истраживања је дат у виду квантитативне анализа кретања евра на међународном девизном тржишту. Анализа је дата кроз оцену бихевиористичког равнотежног реалног девизног курса, BEER (*Behavioral Equilibrium Exchange Rate*), методологију коју су презентовали Clark и MacDonald 1999. године, и примењује је Међународни монетарни фонд (MMF) и њихова консултативна група за девизне курсеве, CGER (*Consultative Group on Exchange Rate*). Оцењено је одступање текућег реалног курса евра у односу на његов равнотежни ниво са претходном теоријском анализом. Анализа је урађена са доларом као референтном валутом у односу на евро због блиске повезаности ових двеју валута и њихове позиције број један и два као светских заменских валута. Оцењена је и конкурентност евра у односу на долар. На основу анализе и других параметара утврђена је и представљена оцена конкурентности привреде ЕУ у односу на привреду SAD. Посматрани, анализирани период је од 2002. до 2014. године.

Пети структурални чинилац предмета истраживања представља анализу међународне

улоге евра и његове геополитичке и геоекономске позиције. Представљено је стање евра у међународним девизним резервама и фактори који су утицали за његов статус и удео у њима. Дата је анализа утицаја светске економске кризе из 2008. године на ЕУ и решавање и стратегије изласка из те кризе.

Шести структурални чинилац предмета истраживања је представљен закључним разматрањима наведеног предмета истраживања у којима се дају сумарни закључци са оценом потврђености постављених хипотеза истраживања.

1.1.3.2 Временско, просторно и дисциплинарно одређивање предмета истраживања

Временски период истраживања обухвата период од физичког увођења евра у систем Европске монетарне уније - ЕМУ, односно од 2002 до 2015. године, са нужним захватањем на историјски период економских интеграција на подручју Европе, као и захватањем глобалног и историјског контекста економских интеграција.

Просторно, предмет истраживања се односи на територију земаља чланица ЕУ, односно чланица које су увеле заједничку валуту евро и функционишу у систему ЕМУ са Европском централном банком (ЕЦБ).

Дисциплинарно, предмет истраживања спада у поље друштвено-хуманистичких наука, научну област економских наука, ужу научну област макроекономија и тежишно научној дисциплини монетарне економије.

1.2 ЦИЉЕВИ ИСТРАЖИВАЊА

1.2.1 Научни циљеви истраживања

Научни циљеви истраживања у докторској дисертацији су дескрипција, класификационо и типологизационо искуство у функционисању евра у међународним монетарним односима. Дескрипцијом предмета истраживања уз доследну примену научних метода дошли смо до адекватне процене равнотежног реалног девизног курса као показатеља међународне конкурентности привреде ЕУ, применом ВЕЕР методологије. Презентована је оцена ЕМУ, у смислу испуњености услова да ли ЕМУ представља оптимално валутно подручје. Та оцена је дата анализом критеријума теорије ОVP. Дескриптивно су објашњени досадашњи историјски процеси економских интеграција, са посебним освртом на регионални интеграциони процес на територији Европе, где као један од резултата досадашњих достигнућа представља ЕМУ и валута евро..

Други ниво научног циља у дисертацији је научно откриће нових монетарних чинилаца у функционисању евра кроз научну анализу критеријума теорије ОVP. Долази се до откривања законитости у економским перформансама држава чланица ЕМУ, сходно анализираним критеријумима. Анализира се процес економских интеграција на територији Европе и долази до открића предности и недостатака досадашњег тока интеграционих процеса. Применом ВЕЕР методологије, се дошло до открића конкурентности евра на међународном нивоу. Добијено је кретање оригиналне и оцењене серије реалног девизног курса евра према америчком долару.

Трећи ниво научног циља представља научно објашњење новооткривених монетарних чинилаца у функционисању заједничке валуте евра, кроз анализу критеријума теорије

OVP, где се уочава јасна диспропорција у развијености земаља чланица валутне зоне евра. Научно објашњење анализираног модела BEER представља основу за анализу економских дешавања и давања прогноза за једну валуту, у овом случају евра. Овај тип анализе се користи за оцену остварености услова једне земље да приступи валутној зони евра и усвоји евро као званичну валуту, као и показатељ позиције евра у односу на остале светске валуте, у овом случају долара, као главне светске валуте. Други и трећи структурални чинилац пружају научно објашњење процеса интеграција, закључно са стварањем EMU и валуте евра.

Четврти, и највиши, ниво научног циља у овој докторској дисертацији представља научна прогноза савремених економских дешавања функционисања евра, са акцентом на актуелну кризу евро зоне, која је експонирала недостатке интеграционих процеса. Узимајући у обзир све релевантне податке и показатеље из овог структуралног чиниоца, презентована је тренутна позиција евра у међународним монетарним односима, као и прогноза развоја и опстанка валуте евра, преузета од других аутора.

1.2.2 Друштвени циљеви

У складу са овако дефинисаним научним циљем, основни друштвени циљ који се достигао израдом дисертације је сагледавање процеса економских интеграција и њихових, савремених појавних облика. Дата је оцена оправданости увођења евра. Презентована је анализа EMU, кроз теорију OVP и критеријуме који објашњавају једну валутну област. Дефинисана је тренутна позиција конкурентности привреде еврозоне коришћењем BEER методологије. Остале циљеве истраживања представља и идентификација позиције евра у међународним монетарним односима, указивање на позитивне и негативне појаве током досадашњег функционисања евра и процена перспективе евра.

2. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

(Објаснити да ли су хипотезе научно потврђене или оборене)

У раду се, у складу са постављеним предметом и циљевима истраживања, полази од једне основне и две посебне хипотезе, које ће се научно потврдити или одбацити.

Основна хипотеза:

Што је већи економски раст, стабилнији развој европског финансијског тржишта, као и ефикасније функционисање што централизоване фискалне политике, тада ће бити и извесније да евро опстане, одржи се и постане водећа међународна валута.

Прва посебна хипотеза: Што је већи степен институционалне заокружености процеса државне интеграције (вођење јединствене спољне и унутрашње политике), то је већа стабилност евра.

Индикаторе представљају искази из научне грађе, дескриптивна анализа степена економске интегрисаности, степена развијености институционалне заокружености, као и облици економских интеграција.

Друга посебна хипотеза: Што је већа диспропорција у развијености земаља чланица ЕУ, то је извеснија могућност кризе у ЕУ зони.

Индикаторе представљају конкретни статистички показатељи критеријума теорије OVP, који су: сличност економских структура, флексибилност тржишта радне снаге, интегрисаност финансијских тржишта, отвореност трговине, специјализација, стопа инфлације и ниво цена, фискална интеграција, мобилност фактора и фискална плаћања.

4. Кратак опис садржаја

У *уводу* је дат потпуни теоријско-методолошки оквир са тежиштем на формулацији предмета истраживања, димензионисању циљева истраживања (научних и друштвених), постављању хипотеза истраживања, утврђивању начина истраживања и друштвене и научне оправданости израде докторске дисертације.

У *другој глави* докторске дисертације је дат потпунији теоријски оквир истраживања са тежиштем на целовитој теоријској дескрипцији процеса економских интеграција, њихов еволутивни аспект. Представљају се савремени облици економских интеграција, елементи из којих се састоје и начин функционисања. Презентују се аспекти недовршености процеса интеграција у оквиру ЕУ. Представља се и теорија OVP и њена примена на валутно подручје - EMU. Урађена је класификација и анализа критеријума ове теорије у складу са актуелним економским показатељима. Дат је закључак и оцена испуњености ових фактора на примеру ЕУ.

Трећа глава дисертације обухвата процес економских интеграција на територији Европе. Анализира се последњих шездесет година, од формирања европске платне уније (EPU), потом утицај Вернера, Шумана и Делора на интеграционе процесе у Европи, све до уговора из Мастрихта и формирања ЕУ. Објашњена је европска „змија“ у тунелу, монетарни односи у периоду од 1979. године до 2002. године и Европски монетарни систем и увођење евра.

Четврта глава дисертације даје теоријски осврт на номинални и реални девизни курс. Затим се презентује методологија за процену девизног курса и даје квантитативна анализа кретања евра на међународном девизном тржишту коришћењем оцене бихевиористичког равнотежног реалног девизног курса BEER (*Behavioral Equilibrium Exchange Rate*) методологије за период од 2002. до 2014. године.

Пета глава дисертације презентује анализу евра као инструмента геоекономије ЕУ и макроекономске пројекције евра. Представљено је стање евра у међународним девизним резервама и фактори који су утицали на проширење улоге евра у међународним девизним резервама. Анализирана је појава и узроци кризе у евро зони, и представљене стратегије изласка из кризе.

Шеста глава представља синтетичку оцену наведеног предмета истраживања са оценом потврђености постављених хипотеза истраживања.

5. Остварени резултати и научни допринос

(Конкретно навести допринос научној, стручној или уметничкој области)

5.1 НАУЧНИ ДОПРИНОС ДИСЕРТАЦИЈЕ

Научни допринос и оправданост истраживања докторске дисертације је изразена кроз допринос у научној спознаји фактора који објашњавају оправданост уласка једне земље у валутну унију попут ЕМУ. Сама теорија ОВП је потекла од *Robert-a Mundell-a*, а ова дисертација је тај оквир проширила са увођењем додатних критеријума, што је чини оригиналним научним делом.

Додатни научни допринос ове дисертације се огледа у примени методологије везане за анализу функционисања валуте евра. Прави пример примене BEER методологије је управо на евр и долару и сету економских параметара који карактеришу привреде SAD и EU јер SAD представља пример заокружене монетарне уније за разлику од EU.

Допринос на основу овог рада и добијених економетријских оцена омогућава будуће компаративне анализе оптималних решења монетарне политике једне самосталне државе, федерације или наднационалне организације, попут EU или неке нове у будућности. Специфичности примене метода, техника и инструмената у дисертацији представља научни допринос.

5.1 ДРУШТВЕНИ ДОПРИНОС ДИСЕРТАЦИЈЕ

Друштвена оправданост и допринос дисертације је сагледавање досадашњих процеса економских интеграција у свету. Будући да су у пракси економских интеграција до сада само западноевропске економске интеграције оствариле и монетарну унију, научни допринос докторског рада састоји се у идентификовању позитивних и негативних искустава функционисања досадашњег нивоа остварене монетарне уније. Утврђена искуства ће бити од значаја, осим за теорију и праксу економије као науке, посебно на област економских интеграционих процеса.

ЕМУ има посебан значај за државе чланице зато што после бретонвудског међународног монетарног система у светској привреди није утврђен нов монетарни систем. Међународни монетарни односи функционишу у условима великих промена. Скоро све бивше социјалистичке привреде изграђују тржишне привредне системе, а неке нове регионалне интеграције иду ка вишим формама интеграција. За све те процесе су веома значајна искуства у функционисању евра и ЕМУ. Монетарна интеграција у Европи има велики значај и у светским размерама, као пример за друге интеграције које су на свом почетку или у перспективи стварања, а покушавају да дођу до нивоа функционисања EU.

6. Закључак

(Навести да је докторска дисертација/уметнички пројекат урађена у свему према одобреној пријави, да је оригинално и самостално научно или уметничко дело и да су се стекли услови за његову јавну одбрану)

На основу прегледане документације о испуњености услова за израду докторске дисертације може се закључити да кандидат Петковић Владислав испуњава услове за одобрење израде докторске тезе под насловом: „Искуства у функционисању евра у међународним монетарним односима“. Докторска теза је урађен према одобреној пријави, представља оригинално и самостално стручно дело и самим тим су се стекли услови за његову одбрану.

На основу свега изложеног, Комисија предлаже Научно-наставном већу Факултета за пословне студије да прихвати Извештај Комисије о оцени завршног рада на студијама трећег степена под називом: „Искуства у функционисању евра у међународним монетарним односима“, кандидата Петковић Владислав, и одобри јавну одбрану.

Место и датум:
Београд, 06. 06. 2016.

1. Проф. др Маријана Љубић,
ванредни професор, Факултет
за пословне студије,
Универзитет „Дон Незбит“,
Београд

2. Проф.др Биљана Стојановић,
редовни професор, Факултет за
пословне студије, Универзитет
„Дон Незбит“, Београд

3. Проф.др Драгана Гњатовић,
редован професор Факултета за
туризам у Врњачкој Бањи